

Bankų apklausos apžvalga

2023 m. II ketvirtis

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie bankų skolinimo veiklą: taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt.

Apklausos respondentai – vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose einantys bankų darbuotojai. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus 6 komercinių bankų¹ ir 4 užsienio bankų filialų² (toliau – bankai) apklausą. Jų buvo prašoma atsakyti, kaip per ketvirtį pasikeitė bankų skolinimo veikla, kokie buvo bankų atstovų lūkesčiai dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo per artimiausius tris mėnesius. Apklausą atlikta 2023 m. birželio mėn.–liepos mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją bei vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepriklausomai nuo jų užimamos rinkos dalies.

Paveiksluose pateikiamas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos švelninami, dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos griežtinami, dalies (procentais) skirtumas. Vertinant paklausą, procentų skirtumas reiškia bankų, atsakiusių, kad paklausa augs, dalies ir bankų, atsakiusių, kad paklausa mažės, dalies skirtumą.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami ne visų apklausoje dalyvavusių, o keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apibendrinti apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti [ECB interneto svetainėje](#).

¹ „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB Šiaulių bankas, Revolut Bank, UAB, UAB Medicinos bankas ir PayRay Bank, UAB.

² Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas, Akciju sabiedrība „Citadele banka“ Lietuvos filialas ir BIGBANK AS filialas.

APKLAUSOS REZULTATŲ SANTRAUKA

Apklaustos rezultatai rodo, kad 2023 m. antrąjį ketvirtį bankai vis dar nurodė šiek tiek griežtinę skolinimo standartus bei planuojantys juos griežtinti namų ūkių paskoloms ir ateityje. Paskolų standartų griežtinimas jau stebimas šeštą ketvirtį iš eilės, tačiau pastaruosius du ketvirčius standartų griežtinimą nurodo tik pavieniai bankai. Be to, atsirado bankų, nurodžiusių, kad šiek tiek griežtino ir būsto paskolų sąlygas, t. y. pirmą kartą nuo 2020 m. Taip pat keletas bankų teigė, kad vis dar šiek tiek mažėjo naujų paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa, o vartojimo ir kitų paskolų – toliau didėjo. Ateityje dauguma bankų numato, kad naujų paskolų paklausa turėtų iš esmės nebekisti. Viešbučių ir restoranų, statybų ir nekilnojamojo turto (NT) sektoriams bankai nurodė daugiausia riboję skolinimą. Įmonių ir namų ūkių finansinės būklės perspektyvos ir toliau buvo vertinamos niūriau, palyginti su 2022 m. pirmuoju ketvirčiu, o šį kartą prasčiausiai įvertinta NT ir apdirbamosios gamybos įmonių finansinės būklės raida. Nors ir lėtesniu tempu, tačiau, vis dar kylant pagrindinėms palūkanų normoms, bankai ir toliau daugiausia įžvelgė galimą kredito rizikos išaugimą ir paskolų restruktūrizavimo atvejų padaugėjimą, ypač paskolų ne finansų įmonėms portfelyje. Lūkesčiai dėl gyvenamojo ir komercinio NT kainų pokyčio per artimiausius metus tapo šiek tiek prastesni – dauguma apklausoje dalyvavusių bankų tikisi, kad gyvenamojo ir komercinio NT kainos mažės. Be to, gyvenamojo NT segmente, kaip ir ankstesnį ketvirtį, visi bankai, o komercinio NT segmente – trečdalis bankų įžvelgė disbalansų, abiejuose segmentuose daugiausia dėl kainų pervertinimo.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

2023 m. antrąjį ketvirtį pavieniai bankai nurodė vis dar šiek tiek griežtinę skolinimo standartus³, o paskolų sąlygas⁴ truputį griežtėjo tik būsto paskoloms. Kaip ir ankstesniais ketvirčiais, dėl vyraujančio neapibrėžtumo ir prastesnių ekonomikos perspektyvų atsargesnis bankų rizikos vertinimas ir jos toleravimas labiausiai prisidėjo prie šeštą ketvirtį iš eilės toliau griežtėjusių skolinimo standartų. Bankų, nurodžiusių, kad griežtino paskolų įmonėms ir vartojimo bei kitų paskolų standartus, dalis per ketvirtį nepakito, nors ši dalis truputį išaugo būsto paskolų segmente (žr. 1 ir 7 pav.). Pažymėtina, kad standartų griežtinimą pastaruosius kelis ketvirčius nurodo tik pavieniai bankai. Bankų faktinis standartų griežtinimas iš esmės atitiko jų ankstesnio ketvirčio ketinimus tai daryti artimiausiu metu. Ketinančiųjų 2023 m. trečiąjį ketvirtį griežtinti paskolų įmonėms standartus nebebuvo, vartojimo ir kitų paskolų – šiek tiek padaugėjo, o būsto paskolų – nepakito, tačiau, kaip ir ankstesnį ketvirtį, dauguma nurodė, kad skolinimo standartai artimiausią ketvirtį nesikeis (žr. 5 ir 11 pav.). Paskolų įmonėms ir vartojimui bei kitiems tikslams sąlygos per ketvirtį taip pat nepakito, nors keli bankai nurodė šiek tiek griežtinę būsto paskolų sąlygas dėl reikalaujamo užstato ir paskolos termino, nors nuo 2020 m. būsto paskolų sąlygos iš esmės nekito arba nedaug švelnėjo (žr. 2 ir 8 pav.).

Keli bankai teigė, kad toliau šiek tiek mažėjo naujų paskolų ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa, daugiausia dėl prastėjančių lūkesčių ir didėjančios skolinimosi kainos, o daugiau nei trečdalis jų nurodė, kad vartojimo ir kitų paskolų paklausa tebeaugo. 2023 m. antrąjį ketvirtį paskolų įmonėms paklausos mažėjimą įvardijo keli apklausoje dalyvavę bankai, o tam didžiausią įtaką, kaip ir ankstesnį ketvirtį, darė sumažėjęs investicijų finansavimo bei apyvartinių lėšų poreikis ir pakilęs bendras palūkanų normų lygis (žr. 4 pav.). Būsto paskolų paklausos mažėjimą taip pat nurodė keli bankai, o vartojimo ir kitų paskolų paklausa toliau didėjo (žr. 10 pav.). Pažymėtina, kad paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa mažėjo jau trečią ketvirtį iš eilės, nors taip teigiančių bankų dalis yra sumažėjusi. Mažesnę būsto paskolų paklausą vis dar labiausiai veikė kylančios palūkanų normos, prastėjančios gyventojų lūkesčiai ir blogiau vertinamos būsto rinkos perspektyvos. Kita vertus, vartojimo ir kitų paskolų paklausai teigiamą įtaką darė ilgalaikio vartojimo prekių įsigijimas ir palankesnė skolinimosi kaina. Per artimiausią ketvirtį keli bankai tikisi,

³ Vidaus taisyklės ar kriterijai, kuriais bankai vadovaujasi priimdami sprendimą suteikti paskolą. Kredito standartai apima reikalaujamas paskolos ir skolininko charakteristikas, kad paskolos prašymas būtų patvirtintas.

⁴ Paskolų sąlygos, kuriomis bankas yra linkęs suteikti paskolą, t. y. palūkanų norma, paskolos dydis, paskolos terminas ir pan.

kad naujų paskolų ne finansų įmonėms paklausa dar šiek tiek mažės, o namų ūkiams – iš esmės nesikeis (žr. 6 ir 12 pav.).

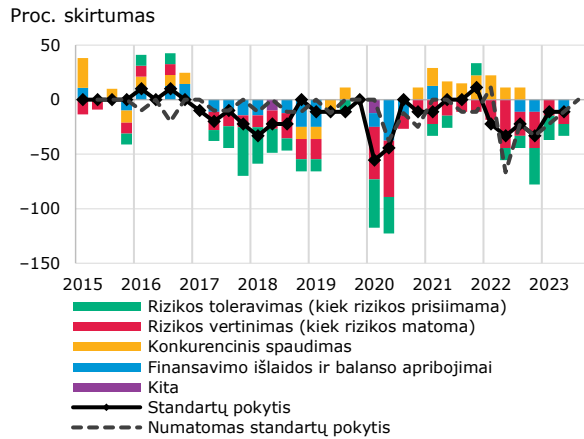
Viešbučių ir restoranų, apdirbamosios gamybos bei statybos įmonių finansinę būklę bankai įvertino prasčiausiai, o blogėjančią finansinės būklės raidą dauguma bankų numatė NT ir apdirbamosios gamybos įmonėms. 2023 m. antrąjį ketvirtį penktadalis respondentų viešbučių ir restoranų bei apdirbamosios gamybos įmonių finansinę padėtį vertino kaip blogą, o trečdalis taip teigė apie statybos įmones (žr. 13 pav.). Kitų sektorių finansinė padėtis daugiausia įvertinta vidutiniškai arba gerai, iš jų palankiausiai įvertintos miškininkystės ir prekybos įmonės – daugiau nei pusė bankų teigė, kad jų finansinė padėtis yra gera arba labai gera. Kita vertus, apskritai finansinės būklės perspektyvos tebėra niūresnės. Prasčiausiai įvertinta NT ir apdirbamosios gamybos įmonių finansinės būklės perspektyva – daugiau nei pusė bankų nurodė blogėjančią šių ekonominių veiklų įmonių finansinės būklės raidą (žr. 14 pav.). Taip pat 44 proc. respondentų blogėjančią finansinės būklės perspektyvą įvertino namų ūkių, transporto ir žemės ūkio sektoriams. Palyginti su ankstesniu ketvirčiu, labiausiai suprastėjo apdirbamosios gamybos ir žemės ūkio įmonių vertinimas, o NT ir statybos sektoriai buvo įvertinti šiek tiek palankiau. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, bankai dažniau nurodė, kad artimiausiu metu mažės jų konkurencija dėl skolinimo (bankai, tikėtina, mažiau kredituos) NT, statybos, transporto bei viešbučių ir restoranų veikloms, nors taip teigiančių bankų dalis per ketvirtį sumažėjo (žr. 16 pav.). Taip pat mažesnė dalis bankų nurodė, kad konkurencija dėl skolinimo šiems sektoriams mažėjo ir pastarąjį ketvirtį (žr. 15 pav.).

Skolinimo ribojimą ir toliau daugiausia lėmė bendra ekonominė situacija, o tebekylančios pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, galėtų lemti didesnę kredito riziką ir daugiau paskolų restruktūrizavimo atveju, ypač paskolų įmonėms portfelyje. Apie trečdalis respondentų nurodė riboję paskolų teikimą statybos, NT, viešbučių ir restoranų įmonėms (žr. 17 pav.). Pažymėtina, kad nuo pandemijos labiausiai nukentėjusiam viešbučių ir restoranų sektoriui skolinimą ribojusių bankų dalis per ketvirtį sumažėjo. Taip pat keli bankai nurodė riboję skolinimą transporto ir namų ūkių (būstui įsigyti) sektoriams. Pagrindinė ribojimo priežastis ir toliau buvo bendra ekonominė situacija (taip teigė truputį daugiau nei pusė respondentų), nors trečdalis bankų nurodė ir skolininkų finansinę būklę, o keli bankai – siekį perskirstyti paskolų portfeli (žr. 18 pav.). Po vieną banką nurodė, kad didėjo atmetamų paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paraiškų dalis, tačiau vartojimo paskolų atveju ši dalis iš esmės nekito (žr. 3 ir 9 pav.). Prastėjanti ekonominė raida ir tebedidėjanti skolinimo kaina gali prisidėti prie turimų finansinių įsipareigojimų naštos augimo. Apie pusė apklausoje dalyvavusių bankų vertino, kad dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų galėtų padaugėti didesnės kredito rizikos paskolų ne finansų įmonių paskolų portfelyje, o keli bankai taip teigė apie būsto paskolas (žr. 19 pav.). Palūkanų normų augimo pasekme taip pat dažniau buvo įvardijamas didesnis galimas paskolų restruktūrizavimo atvejų skaičius, ypač paskolų ne finansų įmonėms portfelyje. Kita vertus, mažiau nei pusė atitinkamas paskolas teikiančių bankų reikšmingo poveikio paskolų ne finansų įmonėms ir būsto paskolų portfeliams dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų nematė, o trys ketvirtadaliai taip teigė apie vartojimo ir kitas paskolas.

Bankų lūkesčiai dėl NT kainų šiek tiek suprastėjo: dauguma tikisi, kad gyvenamojo ir komercinio NT kainos mažės, ir toliau visi nurodė išvelgiantys disbalansų gyvenamojo NT rinkoje, o trečdalis taip teigė apie komercinį NT. Gyvenamojo NT kainų augimo lūkesčiai, kalbant apie artimiausius metus, per ketvirtį tapo prastesni – vos mažiau nei pusė bankų tikėjosi iki 5 proc. senos statybos būstų kainų mažėjimo, o trečdalis teigė, kad kainos galėtų mažėti iki 10 proc. (žr. 20 pav.). Panašių tendencijų tikimasi ir naujos statybos būstų segmente: šiek tiek daugiau nei pusė bankų tikėjusi kainų mažėjimo iki 5, o vienas bankas nurodė galimą kainų susitraukimą iki 10 proc. Kaip ir anksčiau, visi apklausoje dalyvavę bankai teigė būsto rinkoje išvelgiantys disbalansų, daugiausia dėl per didelių kainų, o šiek tiek mažiau nei pusė teigė pastebintys ir pasiūlos disbalansų (žr. 21 ir 22 pav.). Dėl komercinio NT kainų lūkesčiai taip pat truputį suprastėjo – vos mažiau nei pusė bankų nurodė, kad komercinio NT kainos mažės iki 5, o keli – daugiau nei 5 proc. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, disbalansų šioje rinkoje išvelgė trečdalis respondentų, daugiausia dėl per didelių kainų.

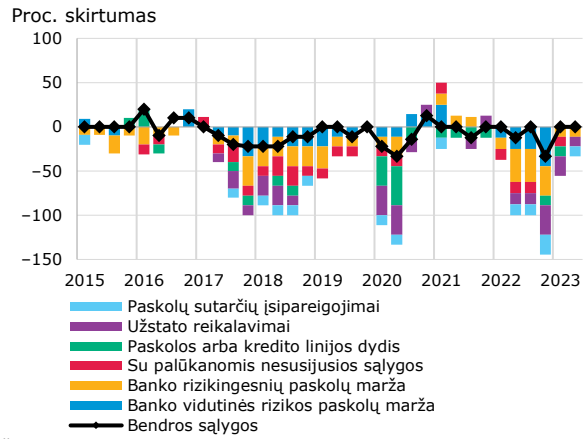
SKOLINIMAS ĮMONĖMS

1 pav. Įmonėms taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

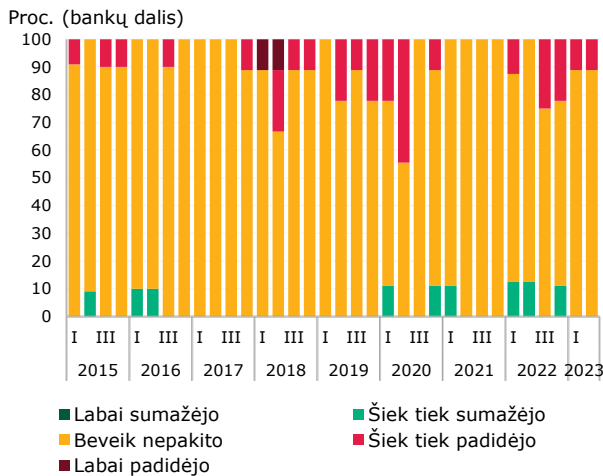
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

2 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo įmonėms sąlygos?

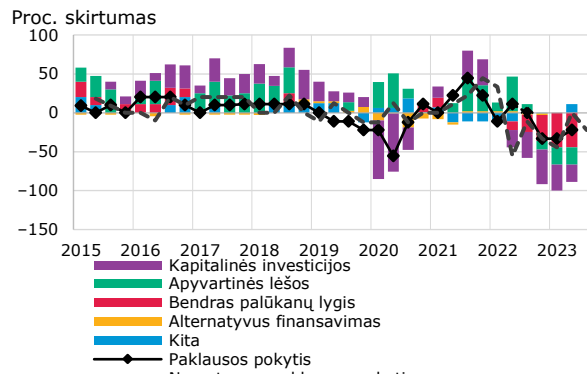
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

3 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito įmonių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

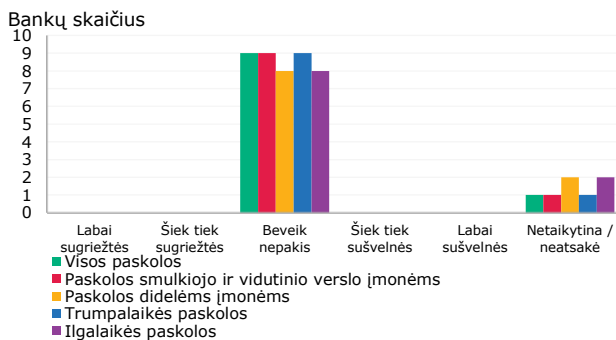
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

4 pav. Paskolų įmonėms paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

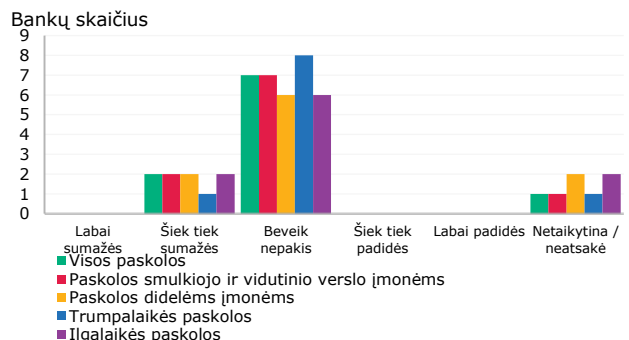
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro vidaus finansavimas, paskolų iš kitų bankų, paskolų iš nebankinių institucijų, obligacijų ir akcijų išleidimo kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro susiliejimų (įsigijimų) ir restruktūrizacijos bei skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priešasčių aritmetiniai vidurkiai. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

5 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis Jūsų banko taikomi paskolų įmonėms standartai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas netaikia to segmento paskolų.

6 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų ir kredito linijų įmonėms paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

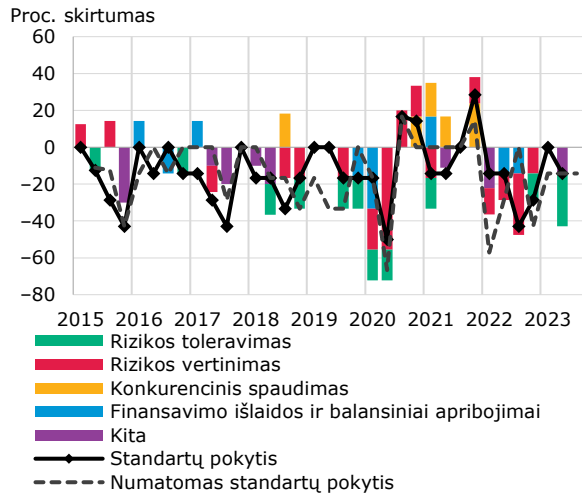

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas netaikia to segmento paskolų.

SKOLINIMAS NAMŲ ŪKIAMS

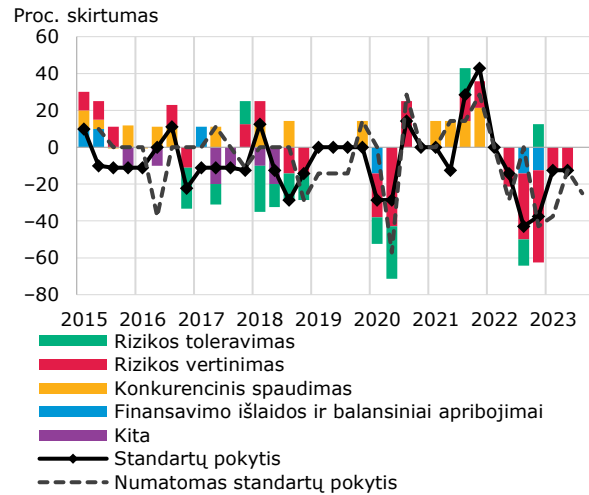
7 pav. Bankų namų ūkiams taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

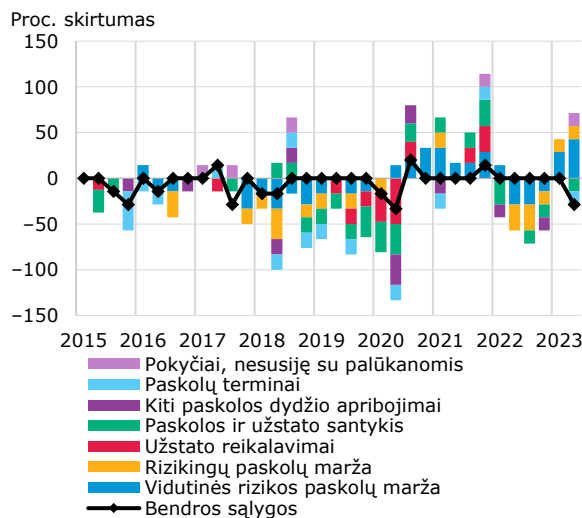
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

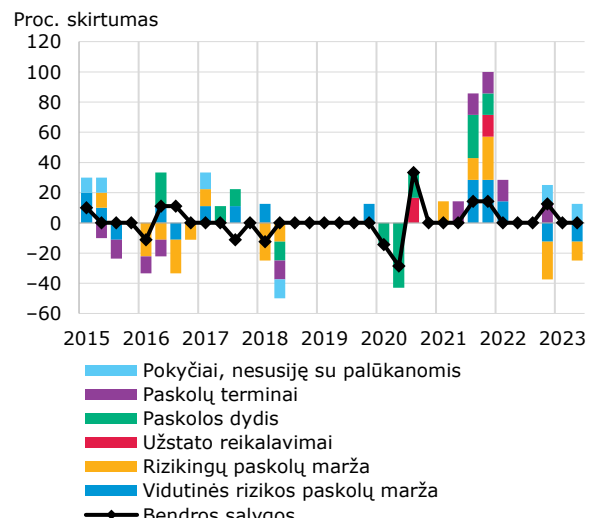
8 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo namų ūkiams sąlygos?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

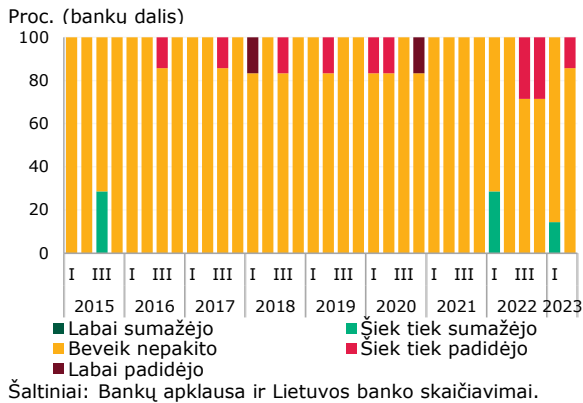
b) Vartojimo ir kitos paskolos

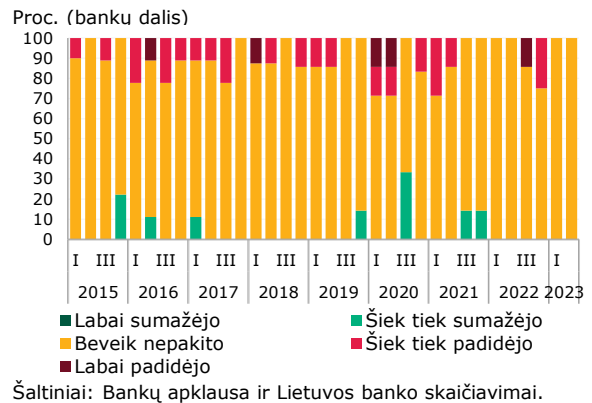
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

9 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito namų ūkių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

a) Būsto paskolos

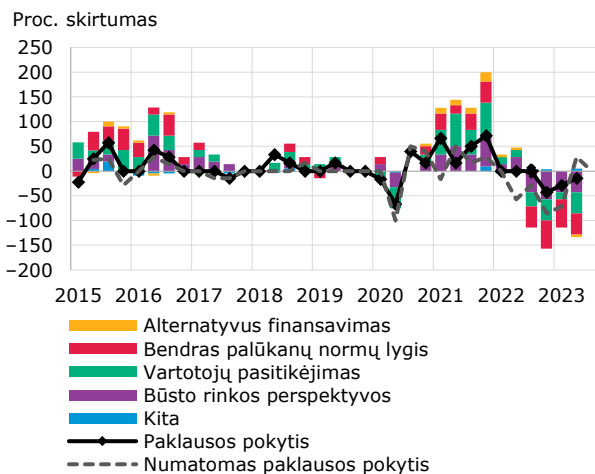

b) Vartojimo ir kitos paskolos

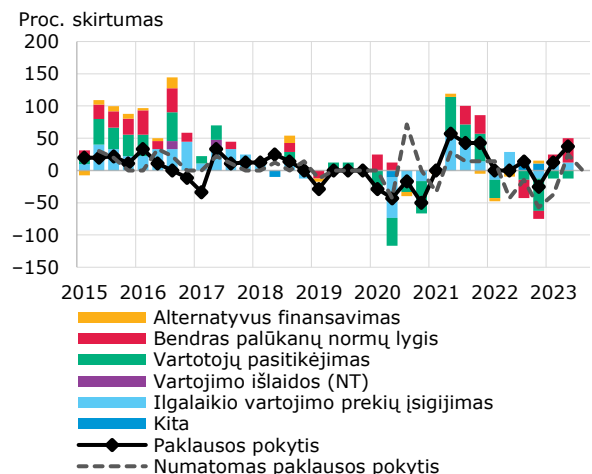
10 pav. Paskolų namų ūkiams paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

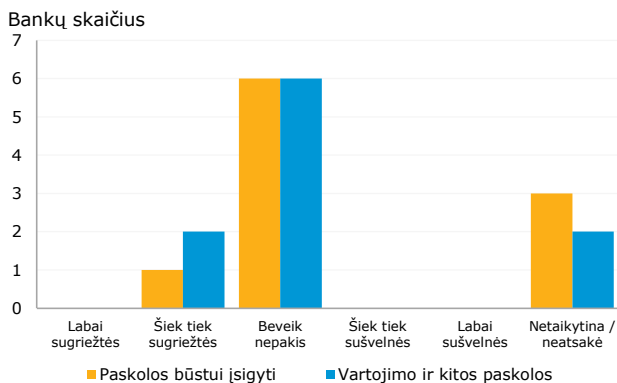
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro reguliacinio ir fiskalinio paskolų būstui įsigyti rinkos režimo, skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priežasčių aritmetinis vidurkis. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

b) Vartojimo ir kitos paskolos

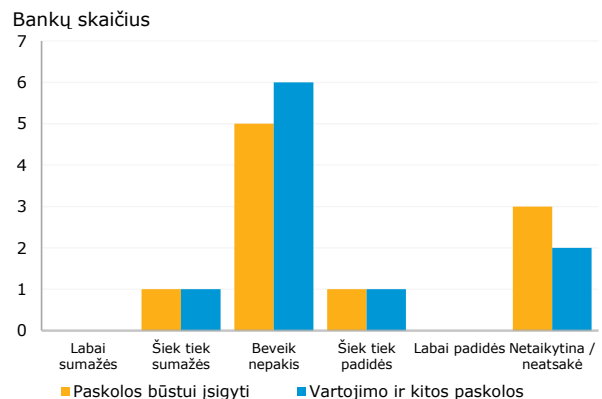
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. Vartojimo išlaidos (NT) – tai vartojimo išlaidos, finansuotos iš paskolos su įkeičiamu NT. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

11 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams standartai?

Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

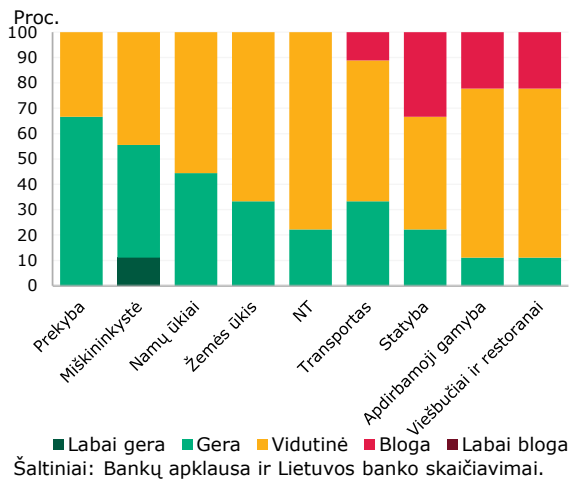
12 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

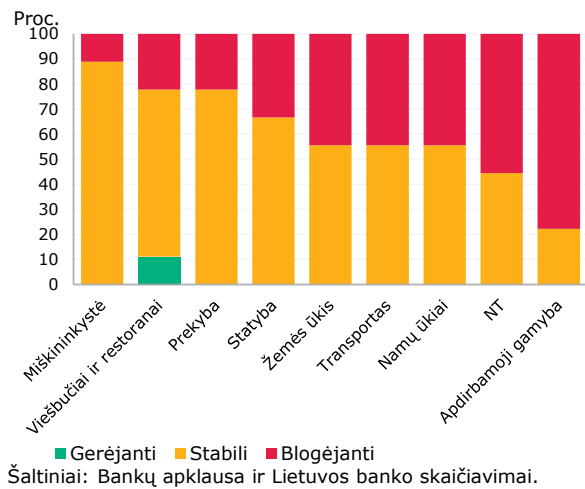
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

SKOLININKŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

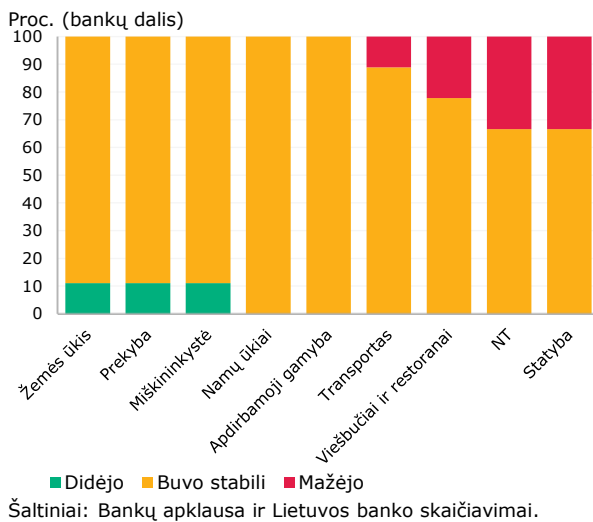
13 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinę būklę?

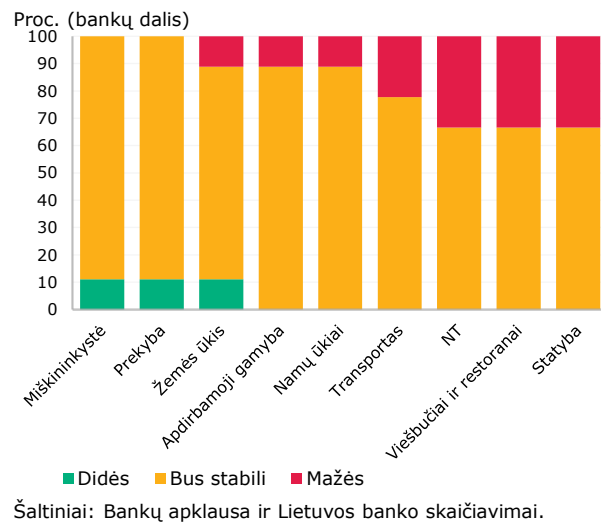
14 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinės būklės raidą?

15 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

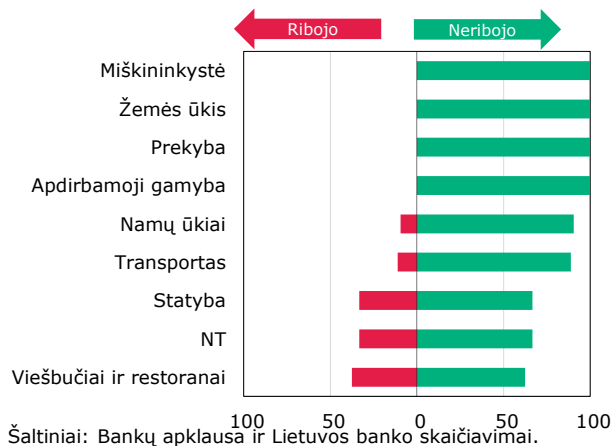

16 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

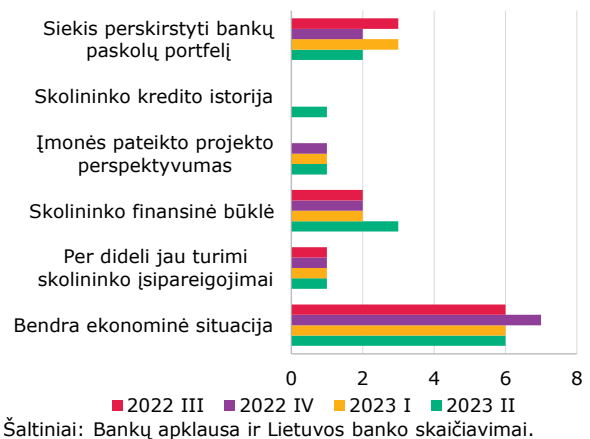
17 pav. Ar Jūsų bankas pastarąjį ketvirtį riboja paskolų kurios nors ekonominės veiklos įmonėms ar namų ūkiams teikimą?

Proc. (bankų dalis)

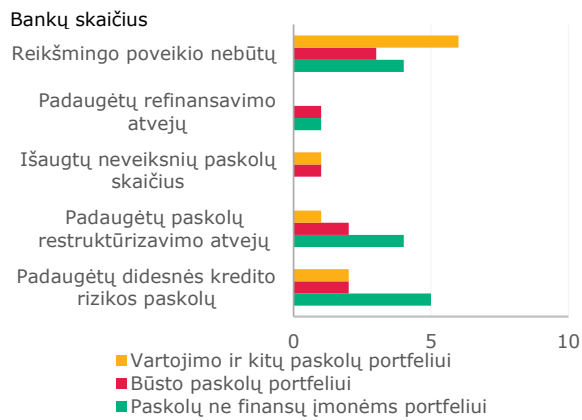

18 pav. Jeigu Jūsų bankas riboja paskolų teikimą, kokios priežastys paskatino tai daryti?

Atsakymų skaičius

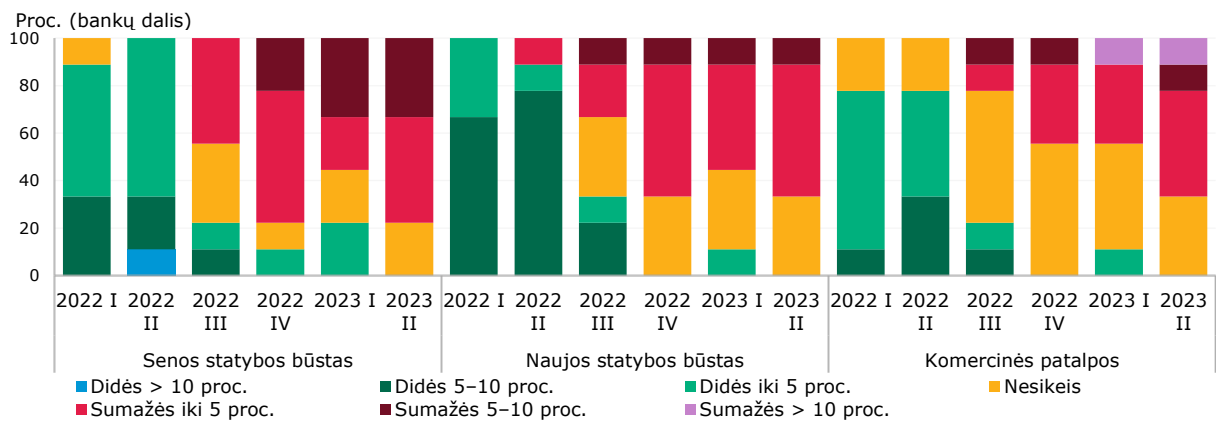
19 pav. Kokį poveikį Jūsų banko suteiktų paskolų portfeliams gali turėti kylančios pagrindinės palūkanų normos?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

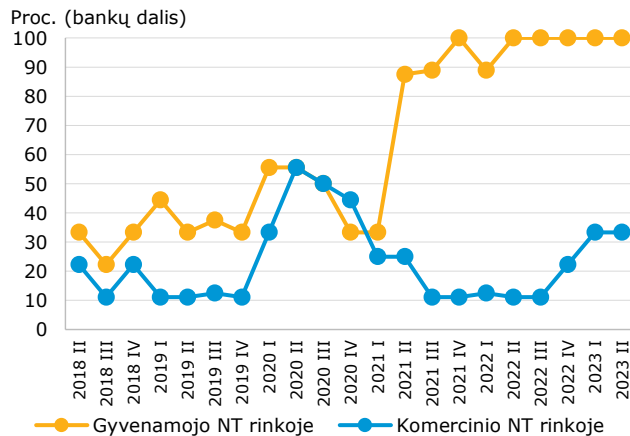
NEKILNOJAMOJO TURTO RINKOS RAIDA

20 pav. Kaip per artimiausius metus pasikeis NT kainos?

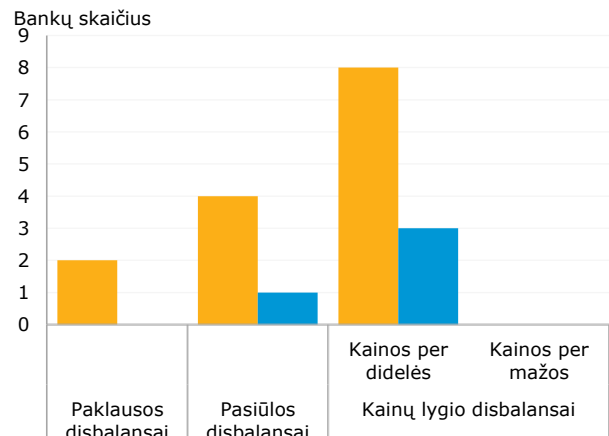
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

21 pav. Ar šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai. Pastaba: bankų, įžvelgiančių disbalansų NT rinkoje, dalis.

22 pav. Jei šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje, ar tai yra paklausos, ar pasiūlos disbalansai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.